

DOMSTOLENS DOM
av den 6 oktober 1993*

I mål C-109/91

har Kantongerecht i Utrecht (Nederländerna) till domstolen gett in en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 177 i EEG-fördraget i det mål som pågår vid den nationella domstolen mellan

Gerardus Cornelis Ten Oever

och

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Glazenwassers- en Schoonmaakbedrijf.

Begäran avser tolkningen av artikel 119 i EEG-fördraget och begränsningen i tiden av verkningarna av domstolens dom av den 17 maj 1990 i mål C-262/88 Barber (Rec. s. I-1889).

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden O. Due, avdelningsordförandena C. N. Kakouris, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Zuleeg och J. L. Murray samt domarna G. F. Mancini, R. Joliet, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, F. Grévisse, M. Díez de Velasco, P. J. G. Kapteyn och D. A. O. Edward,

generaladvokat: W. Van Gerven,
justitiesekreterare: H. von Holstein, biträdande justitiesekreterare, och D. Louterman-Hubeau, avdelningsdirektör,

som har beaktat yttrandena från

* Rättegångsspråk: nederländska.

- G. C. Ten Oever genom I. P. M. Boelens, medarbetare vid Stichting De Ombudsman,
- Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Glazenwassers- en Schoonmaakbedrijf genom advokaterna M. van Empel och O. W. Brouwer i Amsterdam,
- den nederländska regeringen genom T. P. Hofstee, ställföreträdande generalsekreterare vid utrikesministeriet, i egenskap av ombud,
- Förenade kungarikets regering genom R. Caudwell, Treasury Solicitor's Department, i egenskap av ombud,
- den tyska regeringen genom Regierungsdirektor E. Röder och Oberregierungsrat C. D. Quassowski, båda vid förbundsekonominministeriet och båda i egenskap av ombud,
- Europeiska gemenskapernas kommission genom K. Banks och B. J. Drijber, båda vid rättstjänsten och båda i egenskap av ombud,

som har beaktat förhandlingsrapporten,

som vid förhandlingen den 26 januari 1993 har hört de muntliga yttrandena från G. C. Ten Oever, från Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Glazenwassers- en Schoonmaakbedrijf, från den nederländska regeringen, företrädd av J. W. de Zwaan och T. Heukels, ställföreträdande juridiska rådgivare vid utrikesministeriet, båda i egenskap av ombud, från den brittiska regeringen, företrädd av Sir Nicholas Lyell, QC, S. Richards och N. Paines, barristers, och av J. Collins, Assistant Treasury Solicitor, i egenskap av ombud, från den tyska regeringen och från kommissionen samt

som har hört generaladvokatens förslag till avgörande vid sammanträde den 28 april 1993,

meddelar följande

dom

- 1 Genom ett beslut av den 28 mars 1991, som kom in till domstolen den 9 april 1991, har Kantongerecht i Utrecht (Nederländerna) i enlighet med

artikel 177 i EEG-fördraget ställt två frågor om tolkningen av dels artikel 119 i samma fördrag med avseende på en efterlevandepension enligt ett privat yrkespensionssystem, dels domstolens dom av den 17 maj 1990 i mål C-262/88 Barber (Rec. s. I-1889) såvitt gäller begränsningen i tiden av den domens verkningar.

- 2 Frågorna har ställts inom ramen för en tvist mellan G. C. Ten Oever och Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Glazenwassers- en Schoonmaakbedrijf (nedan kallad "pensionsfonden") angående beviljande av änklingspension.
- 3 Ten Oevers hustru var fram till sin bortgång den 13 oktober 1988 ansluten till ett privat yrkespensionssystem som finansierades av arbetsgivarna och arbetstagarna. Vid nämnda tidpunkt utgick efterlevandepension enligt pensionssystemets regler endast till änkor. Det var först den 1 januari 1989 som denna rätt utvidgades till att gälla även änklingar.
- 4 Efter hustruns bortgång begärde Ten Oever att han skulle beviljas änklingspension. Pensionsfonden avslög hans begäran med motiveringen att pensionsystemet vid tidpunkten för Ten Oevers hustrus bortgång inte innehöll någon regel om en sådan pension. Som svar på Ten Oevers argument att den av honom begärda pensionen med stöd av den ovan nämnda domen i Barber-målet skulle anses utgöra lön enligt artikel 119 i fördraget och att diskriminering mellan kvinnor och män följaktligen inte var tillåten, uppgav pensionsfonden att den domen hade avkunnats efter Ten Oevers hustrus bortgång och att dess verkningar hade begränsats i tiden.
- 5 Kantongerecht i Utrecht, vid vilken Ten Oever väckte talan med yrkande om att domstolen i fråga skulle förklara att pensionsfonden var skyldig att bevilja honom ifrågavarande pension, har beslutat att förklara målet vilande och att till domstolen ställa följande frågor:
  - "1. Skall artikel 119 i EEG-fördraget tolkas på så sätt att sådana förmåner till efterlevande som inte föreskrivs i lag (som t.ex. efterlevandepensionen i förevarande fall) skall anses utgöra lön eller förmån enligt samma artikel?
  2. För det fall fråga 1 besvaras jakande, följer det då av artikel 119 i EEG-fördraget att sökanden kan göra anspråk på att erhålla efterlevandepension

- a) från och med dagen för hustruns bortgång (dvs. från och med den 13 oktober 1988),
  - b) från och med dagen för domstolens dom av den 17 maj 1990 eller
  - c) kan han inte alls göra anspråk på att erhålla sådan pension, eftersom hustrun avled före den 17 maj 1990?"
- 6 För en utförligare redogörelse för omständigheterna i tvisten vid den nationella domstolen, rättegångens förlopp och de till domstolen ingivna yttrandena hänvisas till förhandlingsrapporten. Handlingarna i målet i dessa delar återges i det följande endast i den mån domstolens argumentation kräver det.

Den första frågan

- 7 Genom den första frågan begär den hänskjutande domstolen besked om huruvida en efterlevandepension, som den i förevarande fall, omfattas av begreppet lön enligt artikel 119 i fördraget och till följd därav omfattas av förbudet mot diskriminering i samma bestämmelse.
- 8 Enligt domstolens fasta rättspraxis inbegriper begreppet lön i artikel 119 andra stycket alla aktuella och framtida förmåner i form av kontanter eller naturaförmåner, som arbetstagaren, direkt eller indirekt, får av arbetsgivaren på grund av anställningen. Den omständigheten att vissa förmåner betalas ut efter anställningsförhållandets upphörande utesluter inte att de kan betraktas som lön enligt artikel 119 (se särskilt den ovan i punkt 12 nämnda domen i Barber-målet).
- 9 Det sålunda definierade lönebegreppet kan däremot inte avse sådana sociala trygghetssystem eller sociala trygghetsförmåner, särskilt ålderspension, som direkt regleras genom lagstiftning utan något avtal inom det berörda företaget eller den berörda branschorganisationen och som skall tillämpas obligatoriskt på allmänt angivna grupper av arbetstagare. Dessa system säkerställer nämligen för arbetstagarna förmånen av ett rättsligt reglerat system till vars finansiering arbetstagarna, arbetsgivarna och eventuellt statsmakterna bidrar i en utsträckning som i mindre grad baseras på anställningsförhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare än på socialpolitiska överväganden (se dom av den 25 maj 1971 i mål 80/70 Defrenne, (Rec. s. 445, punkterna 7 och 8).

- 10 Det framgår av handlingarna i akten att reglerna i det aktuella pensions-systemet inte är direkt fastställda genom lagstiftning, utan följer av ett avtal mellan arbetsmarknadens parter, medan statsmakterna inskränkt sig till att på begäran av de arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer som ansetts representativa förklara att systemet är obligatoriskt för hela yrkessektorn.
- 11 Det står dessutom klart att pensionssystemet i fråga finansieras uteslutande av arbetstagarna och arbetsgivarna inom den berörda yrkessektorn utan ekonomiskt bidrag från offentliga medel.
- 12 Härav följer att den omtvistade efterlevandepensionen omfattas av tillämpningsområdet för artikel 119 i fördraget.
- 13 Denna bedömning motsägs inte av den omständigheten att efterlevandepensionen definitionsmässigt inte betalas ut till arbetstagaren utan till dennas efterlevande. Det skall nämligen understrykas att rätten till en sådan förmån bygger på att den efterlevandes make eller maka var ansluten till systemet, så att pensionen förvärfvas av den efterlevande inom ramen för anställningsförhållandet mellan arbetsgivaren och den avlidna maken eller maken och utbetalas till den efterlevande på grund av makens eller makans anställningsförhållande.
- 14 Svaret på den första frågan blir därför att efterlevandepension från ett yrkespensionssystem av det slag som tvisten vid den nationella domstolen avser, omfattas av tillämpningsområdet för artikel 119 i fördraget.

Den andra frågan

- 15 Den andra frågan går huvudsakligen ut på att domstolen skall uttala sig om den exakta räckvidden av begränsningen i tiden av verkningarna av den ovan nämnda domen i Barber-målet.
- 16 Det är i det avseendet tillräckligt att framhålla att den i nämnda dom beslutade begränsningen uttryckligen avsåg förmåner (särskilt pensioner) enligt privata yrkespensionssystem, som har ansetts utgöra lön enligt artikel 119 i fördraget.

- 17 Domstolen tog i det beslutet hänsyn till att denna form av lön utmärks av den tidsmässiga skillnaden mellan uppkomsten av rätten till pension, som sker fortlöpande under arbetstagarens arbetsliv, och den faktiska utbetalningen av förmånen, som äger rum först då en viss ålder uppnåtts.
- 18 Domstolen tog även hänsyn till vad som är kännetecknande för finansieringen av yrkespensionsfonderna och därmed till den beräkningsmässiga koppling som i varje enskilt fall föreligger mellan de regelbundna avgifterna och de belopp som skall betalas ut i framtiden.
- 19 Det skall även, med hänsyn till de skäl som enligt punkt 44 i domen i Barber-målet låg till grund för att begränsa den domens verkningar i tiden, klargöras att likabehandling i fråga om yrkespensioner endast kan åberopas vad gäller sådana förmåner som är hänförliga till anställningsperioder efter den 17 maj 1990, dvs dagen för domen, med undantag för fall där arbetstagaren eller dennas rättsinnehavare före nämnda dag har väckt talan eller anfört ett enligt tillämplig nationell rätt motsvarande klagomål.
- 20 Svaret på den andra frågan blir därför att enligt domen av den 17 maj 1990 i mål C-262/88 Barber kan den direkta effekten av artikel 119 i fördraget åberopas för att kräva likabehandling i fråga om yrkespensioner endast såvitt gäller sådana förmåner som är hänförliga till anställningsperioder efter den 17 maj 1990, med undantag för fall där arbetstagaren eller dennas rättsinnehavare före nämnda dag har väckt talan eller anfört ett enligt tillämplig nationell rätt motsvarande klagomål.

Rättegångskostnader

- 21 De kostnader som har förorsakats de nederländska, tyska och brittiska regeringarna samt Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

– angående de frågor som genom beslut av den 28 mars 1991 förts vidare av Kantongerecht i Utrecht – följande dom:

- 1) Efterlevandepension från ett yrkespensionssystem av det slag som tvisten vid den nationella domstolen avser, omfattas av tillämpningsområdet för artikel 119 i EEG-fördraget.
- 2) Enligt domen av den 17 maj 1990 i mål C-262/88 Barber kan den direkta effekten av artikel 119 i fördraget åberopas för att kräva likabehandling i fråga om yrkespensioner endast såvitt gäller sådana förmåner som är hänförliga till anställningsperioder efter den 17 maj 1990, med undantag för fall där arbetstagaren eller dennas rättsinnehavare före nämnda dag har väckt talan eller anfört ett enligt tillämplig nationell rätt motsvarande klagomål.

Due	Kakouris	Rodríguez Iglesias	Zuleeg	Murray
	Mancini	Joliet	Schockweiler	Moitinho de Almeida
Grévisse	Díez de Velasco		Kapteyn	Edward

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 6 oktober 1993.

J.-G. Giraud
Justitiesekreterare

O. Due
Ordförande

